

УДК 376.68:378.14

Катрушова Л. О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Полтава

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ В ПРОЦЕСІ ОСВІТЯНСЬКОЇ МІГРАЦІЇ

Останнім часом, в зв'язку з глобальним входженням України в світове співтовариство, а також соціально-економічними змінами у всьому світі з'явилася можливість більшої взаємодії між представниками різних етнічних, культурних, соціальних, релігійних груп тощо. І хоча темпи освітнянської міграції за останні роки пішли на спад, проблема соціальної адаптації студентів-іноземців не втрачає своєї актуальності. Одним з таких гострих питань є проблема девіантної поведінки, яка зумовлена неприйняттям особистістю морально-етичних норм «чужої» країни. Ця ситуація є однією з найважливіших причин поглибленого дослідження особливостей та видів проявів девіантної поведінки, з ціллю профілактики та корекції такої поведінки в майбутньому.

Ключові слова: соціальна адаптація, девіантна поведінка, освітнянська міграція.

Катрушова Л. А.

Полтавский национальный педагогический университет имени В. Г. Короленка, Полтава

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ В ПРОЦЕССЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ МИГРАЦИИ

В последнее время, в связи с глобальным входением Украины в мировое сообщество, а также социально-экономическими изменениями во всем мире возникла возможность большего взаимодействия между представителями разных этнических, культурных, социальных, религиозных групп и т. д. И, хотя темпы образовательной миграции в последние годы пошли на спад, проблема социальной адаптации студентов-иностранцев не теряет своей актуальности. Одним из таких острых вопросов является проблема девиантного поведения, которое обусловлено принятием личностью морально-этических норм «чужой» страны. Данная ситуация является одной из важнейших причин углубленного изучения особенностей и видов проявлений девиантного поведения, с целью профилактики и коррекции такого поведения в дальнейшем.

Ключевые слова: социальная адаптация, девиантное поведение, образовательная миграция.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Основною метою даної роботи є аналіз причин девіантної поведінки студентів-іноземців в рамках освітнянської міграції, та їх безпосередній зв'язок з соціальною дезадаптацією. Встановлення закономірності впливу соціальної дезадаптації на психологічний стан організму дозволить в майбутньому розробити систему заходів психологічної профілактики соціальної адаптації, що полегшить соціалізацію, а також надасть можливість запобігати проявам елементів девіантної поведінки.

МАТЕРІАЛ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Механізми психологічного захисту виникли в процесі еволюції людства як способи адаптації біологічної істоти до постійно мінливих умов середовища, до системи культури та соціуму. Ці механізми динамічні, лабільні й структура їх взаємозв'язків з особливостями особистості та поведінки залежить від багатьох факторів. Механізми психологічного захисту орієнтовані на збереження цілісності усвідомленої поведінки, тому мотив, який суперечить основним соціально обумовленим настановам поведінки і співставляється з цими настановами за виразністю, не

повинен усвідомлюватися. Інакше відбудеться дезінтеграція поведінки і виявиться недосяжність цілісного, внутрішнього несуперечливого сприйняття світу [3].

Так як девіантна поведінка – це форма поведінки особистості, то їй притаманні всі основні властивості людської поведінки. В психології термін «поведінка» використовується для визначення виду та рівня активності людини. Сучасне розуміння поведінки виходить за рамки реакцій на зовнішній стимул. Окрім зовнішньої активності людини (рух, діяльність, вчинки, висловлювання, вегетативні реакції) є ще і внутрішні складові поведінки: мотивація та цілеспрямованість; когнітивна переробка; емоційні реакції; процеси саморегуляції.

Поведінка – це процес взаємодії особи з соціальним середовищем, опосередкований індивідуальними особливостями та внутрішньою активністю особи, що виражається у формі зовнішніх дій та вчинків. Людська поведінка соціальна (формується та реалізується в суспільстві) та пов'язана з мовною регуляцією. В цілому поведінка особи відображає процес її соціалізації – інтеграції в соціум. Соціалізація, в свою чергу, передбачає адаптацію до соціального середовища з врахуванням індивідуальних особливостей. Можна виділити наступні варіанти соціальної адаптації:

- радикальна адаптація – самореалізація через зміни особою існуючого соціального світу;
- гіперадаптація – самореалізація через вплив особи на соціальне життя опосередковано через зверх досягнення;
- гармонічна адаптація – самореалізація особи в соціумі опосередковано через орієнтацію на соціальні вимоги;
- конформістська адаптація – пристосування за рахунок пригнічення індивідуальності, блокування самореалізації;
- девіантна адаптація – самореалізація опосередковано через вихід за існуючі соціальні вимоги (норми);
- соціально-психологічна дезадаптація – стан блокування процесів самореалізації та адаптації.

За будь-якого варіанту соціалізації поведінку конкретної людини можна описати, використовуючи загальні характеристики поведінки:

- вмотивованість – внутрішня готовність діяти, що спрямовується потребами та цілями особи;
 - адекватність – узгодженість з конкретною ситуацією;
 - адаптивність – відповідність провідним вимогам соціального середовища;
 - автентичність – відповідність поведінки індивідуальності, її природність для даної особи;
 - продуктивність – реалізація свідомих цілей.
- Також не менш важливими є такі ознаки поведінки особи як:
- рівень активності (енергійність та ініціативність);
 - емоційна вираженість (сила і характер афектів, що проявляються);
 - динамічність (темп);
 - стабільність (постійність проявів в різний час та в різних ситуаціях);
 - усвідомленість (розуміння своєї поведінки);
 - спонтанність (самоконтроль);
 - гнучкість (зміни поведінки у відповідь на зміни середовища).

Всі розглянуті характеристики поняття «поведінка» розповсюджуються і на таку її різновидність як «девіантна поведінка» особистості [2]. Виявлено, що рівень фізичного здоров'я в процесі навчання неухильно знижується, причому, більш істотно в осіб чоловічої статі. Більшість студентів освоює навчальні дисципліни за рахунок змін фізіологічних функцій і погіршення показників здоров'я [1]. Це потребує перегляду підходів до елементів навчання та виховання, які б сприяли більш швидкій адекватній адаптації, зменшували

втому, підвищували працездатність та знижували негативну складову елементів девіантної поведінки студентів-іноземців в період соціальної адаптації в Україні, в залежності від країни постійного проживання та релігійних сповідань.

ВИСНОВКИ. Освітня міграція відбувається не тільки в Україні, а і в цілому світі. Цьому сприяють не тільки фактори бажання отримання освіти в іншій країні, а й, на жаль, неспокійні ситуації в деяких країнах, переважно східних. Разюча відмінність соціальних, культурних, моральних, релігійних установ тощо, вимагає вивчати і створювати найбільш ефективні методи швидко, і в той же час делікатної програми соціальної адаптації для адекватної соціалізації студентів-іноземців ВНЗ України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Данилин Д. А. Системный анализ психофизической и социальной адаптации студентов. Автореферат диссертации к.псих.н. Данилин Д.А. – Тула, 2005 – 23 с.
2. Змановская Е. В. Девиантология: (Психология отклоняющегося поведения) / Е. В. Змановская. – М.: «Академия», 2003. – 288 с.
3. Седих К. В. Делінквентний підліток / К. В. Седих, В. Ф. Моргун. – К.: «Слово», 2015. – 272 с.

Katrushova L.

Poltava National V.G. Korolenko Pedagogical University, Poltava

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF DEVIANT BEHAVIOUR OF FOREIGN STUDENTS WITHIN EDUCATIONAL MIGRATION

Recently, due to global integration of Ukraine into the world community, as well as socio-economic changes throughout the world, the possibility of greater interaction has occurred between representatives of different ethnic, cultural, social, religious groups, etc. And, though the pace of educational migration has gone into decline in recent years, the problem of social adaptation of students-foreigners still remains urgent. One of the acute issues is the problem of deviant behavior, which is due to person's non-acceptance of moral and ethical norms of an "alien" country. This situation is one of the most important reasons for an in-depth study of the features and types of manifestations of deviant behavior, in order to prevent and correct such behavior in the future.

Keywords: social adaptation, deviant behavior, educational migration.

REFERENCES

1. Danilin, D.A. (2005), *Sistemnyiy analiz psihofizicheskoy i sotsialnoy adaptatsii studentov. Avtoreferat dissertatsii k.psih.n. Danilin D.A., Tula, Russia.* [in Russian]
2. Zmanovskaya, E.V. (2003), *Deviantologiya: (Psihologiya otklonyayuschegosya povedeniya), Akademiya, Moscow, Russia.* [in Russian]
3. Sedykh, K.V. and Morhun, V.F. (2015), *Delinkventnyi pidlitok, Slovo, Kyiv, Ukraina.* [in Ukrainian]

Катрушова Лариса Олександрівна,

аспірант,

Полтавський національний педагогічний

університет імені В. Г. Короленка,

вул. Остроградського, 2, м. Полтава Полтавської

обл., Україна, 36000.

Тел. +38(05322)2-94-19.

E-mail: lara.katrushova@gmail.com

Katrushova Larysa Oleksandrivna

PhD student,

Poltava National V.G. Korolenko Pedagogical

University,

vul. Ostrohradskoho, 2, Poltava,

Poltava Region, Ukraine, 36000.

Tel. +38(05322)2-94-19.

E-mail: lara.katrushova@gmail.com

Стаття надійшла 10.11.2017